

UNIVERSITATEA „REGELE FERDINAND I.“ DIN CLUJ
FACULTATEA DE MEDICINĂ

Nr. 1163

NICOLAI IVANOVITSCH PIROGOFF

în războiul din Crimeea

DOCTORAT IN MEDICINĂ ȘI CHIRURGIE
PREZENTATĂ ȘI SUSȚINUTĂ ÎN ZIUA DE 1. IULIE 1937

DE

COIFMAN SMIL

23 MAY 2005

INST. MED. FARM. TG-MUREȘ ORV. TUD. GYOGYSZ. INT. NYH. Bibl. Centrala-Központi Könyvtár Lelt. sz. <u>11286</u>

CLUJ

„PALLAS“ INSTITUT DE ARTE GRAFICĂ
Strada A. Vlahuță No. 3;
1937.

UNIVERSITATEA „REGELE FERDINAND I.” DIN CLUJ
FACULTATEA DE MEDICINĂ

Decan: Prof. Dr. D. MICHAÏL.

Profesori:

Clinica stomatologică	D-1. Prof. Dr.	<i>Aleman I.</i>
Istoria medicinei	” ”	<i>Bologa V.</i>
Microbiologia	” ”	<i>Baroni V.</i>
Patologia generală și experimentală	” ”	<i>Botez A. M.</i>
Fiziologia umană	” ”	<i>Benetato G.</i>
Clinica oto-rino-laringologică	” ”	<i>Buzoianu Gh.</i>
Istologia și embriologia umană	” ”	<i>Drăgoiu I.</i>
Clinica ginecologică și obstetricală	” ”	<i>Grigoriu C.</i>
Semiologie medicală	” ”	<i>Goia I.</i>
Clinica medicală	” ”	<i>Hațieganu I.</i>
Medicina legală	” ”	<i>Kernbach M.</i>
Clinica oftalmologică	” ”	<i>Michail D.</i>
Clinica neurologică	” ”	<i>Minea I.</i>
Igiena și igiena socială	” ”	<i>Moldovan I.</i>
Radiologia medicală	” ”	<i>Negru D.</i>
Anatomia descriptivă și topografică	” ”	<i>Papilian V.</i>
Clinica chirurgicală }	” ”	<i>Pop A.</i>
Medicina operatoare }	” ”	
Clinica infantilă	” ”	<i>Popovici Gh.</i>
Farmacologia și farmacognozia (supl)	” ”	<i>Popovici Gh.</i>
Balneologia	” ”	<i>Sturza M.</i>
Clinica dermato-venerică	” ”	<i>Tătaru C.</i>
Clinica urologică	” ”	<i>Țeposu E.</i>
Chimia biologică	” ”	<i>Thomas P.</i>
Clinica psihiatrică	” ”	<i>Urechia C.</i>
Anatomia patologică	” ”	<i>Vasiliiu T.</i>

JURIUL DE PROMOȚIE

Președinte: D-nul Prof. Dr. *Bologa V.*

Membrii: {
 ” ” ” *Aleman I.*
 ” ” ” *Buzoianu G.*
 ” ” ” *Papilian V.*
 ” ” ” *Vasiliiu T.*

Supleant: Dl. D^oc. Dr. *Popoviciu T.*

Introducere.

Războiul din Crimeea înseamnă un moment important în istoria medicinei militare. E prea bine cunoscută activitatea celebrei englezoaice Miss Florence Nightingale care reformează în mod principal îngrijirea răniților, introducând pentru întâiași dată femeii ca infirmiere pe câmpul de luptă, și stabilind directive pentru ospitalizarea și transportul soldaților răniți și bolnavi, cari au rămas fundamentale până'n ziua de azi. Este interesant de constatat că în același războiu s'a înfăptuit aceeași reformă și în tabăra rusească. Pe când însă înfăptuirile d-rei Nightingale sânt cunoscute și proslăvite, istoria medicinei trece cu tăcere peste realizările identice ale lui Pirogoff.

În teza de față am încercat să reconstituiesc activitatea dela Sevastopol a marelui chirurg rus înainte de toate în baza serierilor sale proprii și în special a scrisorilor sale de pe câmpul de luptă.

Am ajuns la constatarea că aceleași neajunsuri mici și mari cu cari a avut de luptat miss Nightingale s'au opus și operilor lui Pirogoff, că aceleași soluții au fost găsite și înfăptuite de amândoi, precum amândoi au avut aceleași mari merite de a fi organizat cele dintâi corpuri de surori de caritate pe câmpul de războiu. Ceeace au înfăptuit ei în 1854—55 a rămas valabil și în războaiele ulterioare până la cel mondial așa încât istoria medicinei când numește pe miss Nightingale reformatoare a serviciului sanitar militar trebuie să-i asocieze ex aequo și numele de Pirogoff.

Pirogoff la Sevastopol.

La începutul anului 1854 când a izbucnit războiul dela Crimeea, Pirogoff era șef chirurg pe lângă institutul medico-chirurgical împărătesc. Aceasta a fost cea mai strălucită perioadă din cariera lui științifică și practică. In acelaș timp el era și directorul institutului de Anatomie.

In 1847 luând parte la expediția din Caucaz Pirogoff a fost primul care a introdus cu succes anestezia pe front la posturile de prim ajutor chirurgical dat răniților.

Încă dela începutul războiului din Crimeea Pirogoff a făcut o cerere de a fi trimis pe front, pentru a putea da ajutor răniților. La început cererea lui a fost respinsă. In timpul când pe frontul dela Sevastopol răniții pieriau cu miile, primul chirurg al împărăției trebuia să ceară ca un cerșetor favoarea de a ajuta răniții.

Dar în sfârșit prin intervenția marei ducese Elena Pavlovna cererea lui a fost admisă. In acelaș timp ducesa i-a expus planul ei de a înjgheba o organizație de femei, care să fie numită »corpul surorilor de caritate«, pentru îngrijirea răniților și bolnavilor pe câmpul de luptă. I-a propus lui Pirogoff ca el personal să conducă aceasta organizație. Ajutorul feminin dat bolnavilor din spitale exista atunci în Europa (călugărițe, diaconese, infirmiere). Dar la un astfel de ajutor pe câmpul de luptă până atunci nimeni nu se gândise; acesta a fost un fapt absolut nou, realizat pe frontul războiului din Crimeea, în tabăra aliaților prin Miss Nightingale, în cea rusească, în urmă planului marei ducese. Împăratul se indoia de succesul acestui plan al ducesei, dar după insistentele cereri ale ei a admis acest experiment nemaiauzit. Marea ducesa a apelat la patriotismul femeilor ruse, și chiar a doua zi după lansarea acestui apel s'au prezentat femei din toate clasele sociale, declarându-se gata de a lua asupra lor sarcinile și datoriile grele ale surorilor de caritate. Marea ducesa a fost prima care a pansat un bolnav în clinica lui Pirogoff, pentru a demonstra că ajutorul feminin dat bolnavilor nu este incompatibil cu

starea ei socială. Astfel s'a înființat »corpul surorilor de caritate«, pentru ajutorul răniților și bolnavilor, sub conducerea lui Pirogoff.

Primind această sarcina grea, Pirogoff a spus că e sigur de reușită, fiind bazat pe faptul că surorile din clinice au adus foloase reale celor suferinzi.

Primele femei cari s'au dus direct pe câmpul de luptă, făceau parte din ordinul surorilor de caritate din Crimeea. Persoana medicului sub direcțiunea căruia lucrau, a jucat desigur un rol foarte important. Cunoscând și iubind profesiunea sa, medicul găsește în sora de caritate un ajutor neobosit. Pirogoff remarcă foarte bine faptul că surorile inculte și cele din clasele sociale inferioare se distingeau mai mult decât celelalte, prin răbdarea lor fără margini și prin împlinirea conștiințioasă a obligațiilor lor. Una din aceste surori frecventa din propria ei inițiativa toate forțărețele și era cunoscută ca o eroină. Ea dădea ajutor răniților în toiul focului deslănțuit de beligeranți. Multe din ele au fost rănite.

Conducătorii administrației sanitare-militare dela început au criticat mult această organizație, știind că prin înființarea acestui corp a surorilor de caritate abuzurile lor vor fi mai ușor controlate. Dar după intervenția lui Pirogoff au trebuit să recunoască și ei importanța acestei organizații, Misiunea pe care a luat asupra sa Pirogoff, de a conduce noua organizație, n'a fost de loc ușoară, luând în considerare că surorile au fost recrutate în grabă. Astfel unele din ele, mai ales cele mai culte se distingeau prin talentul lor deosebit de a agita și a produce intrigi. Surorile trebuiau să fie deci în așa mod repartizate încât să se prevină conflictele.

Bineînțeles că în asemenea împrejurări Pirogoff era nevoit de multeori să se amestece în convorbirile și cercurile surorilor pentru a le împăca. Pe lângă aceste neajunsuri surorile de caritate aveau însă și însușiri laudabile mult mai importante. Ele se distingeau prin îngrijirea dată bolnavilor și răniților. Aici se evidențiază calitățile cele mai distinse ale caracterului feminin: ele simt toate grijile bolnavului, știu să ghicească dorințele lui, răbdătoare ascultă plângerile lui infinite și totdeauna găsesc în lexiconul lor femeiesc cuvinte de mângâiere. După cum se exprimă Pirogoff într'o scrisoare adresată colegului său Zaidleț »pentru a aprecia activitatea surorilor de caritate

nu trebuie să mă întrebați pe mine ci pe însiși bolnavii cari au fost îngrijiți de ele», sau cum se exprimă profesorul Gubenet care a luat parte la expediție »numai un martor ocular și-a putut forma o idee despre eroismul acestor femei, cari stăteau neclintite și pansau pe răniții, atât la posturile de prim ajutor cât și în spitale, deși bombele cari sburau în jurul lor le pricinuiau răni grave«. Suro-rile de caritate deși lovite de schije nu părăseau postul până la evacuarea completă a răniților în locuri mai puțin periculoase.

În Octombrie 1854 Pirogoff împreună cu un detașament de medici a plecat spre Sevostopol. Scopul venirii lui Pirogoff pe frontul Crimeei era de a aduce o îmbunătățire a stării sanitare, a expune părerea lui asupra tuturor neajunsurilor și de a organiza astfel secțiile chirurgicală, ca răniții să fie împărțiți în diferite categorii după gradul rănilor. Afară de aceasta mai avea și datoria de a instrui pe medicii tineri asupra noulor metode operatorii. Pirogoff a avut astfel ocazia de a expune părerea sa asupra acestor metode și a tratamentului postoperativ. În 12 Noiembrie 1854 Pirogoff se apropie de Sevostopol. Într-o scrisoare către soția sa eminentul chirurg scrie »N'am să uit niciodată intrarea mea în Sevostopol. Era o zi de toamna târzie și ploua. Pe o întindere de 30 km. nu se vedeau decât transporturi de răniți și amputați cari câte 5—6 într-o căruță tremurau și se chinuiau. Mizeria și haosul erau atât de înaintate încât nu știai cum și de unde să începi. Vrând nevrând simțiai o datorie de a te ocupa de soarta acestor bolnavi«. Intreaga masă a răniților erau expediați dela Sevostopol la Simferopol oraș situat la răscrucea drumurilor orașului asediat. Numărul spitalelor din acest oraș era insuficient și o mare parte din răniți au fost repartizați prin case particulare și în instituții de stat. Acești nenorociți îngrămădiți prin case erau lipsiți aproape complet de orice îngrijire medicală. Mulți dintre ei stăteau întinși pe podele murdare, fiind îmbrăcați în rufe și mai murdare, fără nici o saltea sub ei. Nu li se acorda nici o atenție. Aerul era stricat, ră-nile supurau și răspândeau un miros pestilențial. Era suficient să deschidă cineva ușa unei astfel de case, pentru ca mirosul ce-l răspândeau 50—60 de amputați și bolnavi grav răniți să-l înnece și să-i oprească răsuflarea. Nu ajungeau nici minte nici mâini pentru a pune într'o

oarecare ordine acest haos de neînchipuit. Pentru a asigura îngrijirea lor și a aduce o oarecare îmbunătățire a stării sanitare acestor nenorociți, Porogoff a lăsat la Simferopol primul detașament al surorilor de caritate și le-a încredințat răniții și bolnavii aflați acolo.

Ajuns la Baccisarai, un oraș nu prea îndepărtat de Sevastopol, Pirogoff a vizitat spitalul de acolo. Mizeria ce domnea în acest spital este imposibilă să fie descrisă. Întreg spitalul se compunea din 2 căsuțe rău ventilate în cari erau internați 360 de bolnavi înghesuiți, fără nici o ordine unul lângă altul, fără să rămână între ei vre'o distanță. Zăceau împreună cei cu răni infectate lângă cei cu răni curate. Toate aceste neajunsuri se datorau în parte și medicului șef al acestui spital.

Sosind la Sevastopol Pirogoff s'a prezentat imediat comandantului armatei, generalului Mencicov, căruia i-a prezentat scrisoarea sa de recomandatie pe care o avea dela împărăteasa. Descrierea acestei întâlniri cu soarta Sevastopolului, cum îl denumește Pirogoff pe șeful armatei, este plină de ironie și sarcasm.

Prima întrebare ce i-a pus-o a fost dacă a trecut pe lângă vreun spital în drumul lui. Pirogoff i-a răspuns că a văzut unul, care era într'o stare așa de mizerabilă încât ar fi preferat să nu-l fi văzut. Comandantul i-a replicat că a fost și mai rău înainte, dar că mai nou s'au adus oarecari ameliorări. L-a întrebat apoi ce părere are el despre surorile de caritate și dacă nu crede că va fi nevoie în curând pe seama lor de un nou pavilion pentru bolile venerice. »Nu știu« — a răspuns Pirogoff — »asta depinde de caracterul femeilor cari vor fi trimise. În orice caz pot afirma că aceasă organizație este excelentă«.

În condițiuni dezastruose, fără să aibă la dispoziție materialul necesar, Pirogoff încă din prima zi dela sosirea lui a trebuit să-și înceapă activitatea chirurgicală. A găsit 6000 de răniți cari necesitau intervenții încă de două săptămâni. Numărul lor creștea zilnic. După gravitatea rănilor Pirogoff a împărțit bolnavii în mai multe secții. A făcut diferite operații cu deosebire rezecții, și în acelaș timp pentru prima oară a aplicat pansamentul său gipsat pentru imobilizarea extremităților fracturate, cari astfel puteau fi salvate fără a recurge la amputarea lor. În acelaș timp au sosit la Sevastopol două detașamente compuse din surori de caritate. Din primul moment personalitatea marelui

chirurg s'a impus prin activitatea și comportarea lui -ca un adevărat tata față de bolnavi, având astfel asupra tuturor o influența de netăgăduit. Bolnavii numai când îl zăreau, sau numai când Pirogoff se atingea de ei se simțiau înviorați și cu suferințele alinate.

În Ianuarie 1855 bombardamentul devenind mai intens, frigul și lipsa de haine groase influențând în rău asupra sănătății bolnavilor, Pirogoff se angajează singur să preia conducerea ambulanței și a corturilor provizorii ridicate în centrul orașului, pentru asigurarea ajutorului răniților. Prima ambulanță a fost instalată în sala mare a unui palat. Fiindcă în primul timp erau foarte frecvente erizipelul, gangrena, febra tifoidă și alte boli infecțioase, Pirogoff a organizat o secție specială de boli infecțioase și în acelaș timp a luat diferite măsuri igienice pentru stărpirea agenților infecțioși. Surorile de caritate s'au molipsit și ele cu febra tifoidă și câteva au sucombat chiar.

Pentru ca activitatea surorilor de caritate să nu fie stânjenită, ca să dea rezultate cât mai frumoase Pirogoff le-a împărțit în 3 grupe: o categorie la pasamente, alta la pregătirea medicamentelor și a treia se ocupa cu gospodăria.

Primele ajutau pe medici la operații și la pansamente și în acelaș timp împreună cu infirmierii pregăteau materialul de pansat. A doua avea sub mână ei toate medicamentele necesare și supraveghia ca pregătirea lor să nu suferă nici o întârziere, precum și împărțirea lor la bolnavi. A treia supraveghia spălarea rufelor, activitatea servitorilor și în general se ocupa cu îngrijirea bolnavilor.

În ambulanțe domnea mai totdeauna o dezordine și și un haos indescriptibil. Medicii în debandadă nu știau cu ce bolnavi să se ocupe mai repede, răniții fiind aduși în număr extrem de mare. Tocmai această aglomerație producea medicilor enorme dificultăți, aproape insurmontabile în găsirea răniților gravi cari necesitau o intervenție chirurgicală imediată. Pentru a preveni aceste dificultăți Pirogoff face o triare a răniților împărțindu-i în 4 grupe sau categorii:

În prima grupa intrau toți aceia cari nu mai prezentau nici o speranță de scăpare și cari se incredințiau preotului și surorilor de caritate cari le aduceau ultima mângăiere.

În a doua grupă intrau răniții cari necesitau intervenția imediată în ambulanță.

A treia grupă cuprindea răniții cari puteau fi operați a doua zi sau chiar mai târziu și prin urmare puteau fi trimiși la spitale.

În sfârșit a patra grupa cuprindea pe acei răniți cari după aplicarea unui tratament ușor, erau retrimiși pe front.

Datorit acestui sistem de grupare a răniților introdus de Pirogoff pe câmpul de luptă s'a putut introduce o ordine în munca medicilor, atât de obositoare și dificilă, activitatea lor fiind mult ușurată.

La ora 10 începea pansarea și se continua până la ora 2—3 p. m. Dela ora 3 se aduceau răniții cari necesitau intervenții. Bolnavii erau adunați într'o camera lungă, care semăna cu un coridor unde se aflau 3 mese și care așa zicând era sala de operație. Aici operațiile continuau până la 8 seara. Cu aceasta însă activitatea nu era terminată și deabia acuma urmau vizitele în saloane.

Medicii în munca lor erau ajutați și de câteva surori de caritate, în facerea pansamentelor, și cari se ocupau apoi cu îngrijirea răniților. Într'o scrisoare adresată soției sale Pirogoff scrie »Noroc că sunt surorile de caritate cari poartă grija celor nenorociți, altfel bolnavii ar pieri de foame și murdărie. Sunt mândru de opera mea«. Într'o altă scrisoare adresată și de dată aceasta soției sale, tocmai pentru a arăta activitatea din spitale, Pirogoff descrie cum adeseori în timpul nopții se aduceau câte 800 de răniți și cum în timp de 12 ore trebuiau să se facă nu mai puțin de 80 de amputații.

În acest timp izbucnește o epidemie de holeră care la început secera soldații cu miile și putem înțelege ușor activitatea care a trebuit s'o depeie Pirogoff întru stăvilirea epidemiei care dealtfel a fost repede stinsă.

În planul său a expus modul cum ar trebui să fie transportați bolnavii din spitale în orașele apropiate și totodată arată unde ar trebui să fie stabilite ambulantele în locuri cât mai puțin periculoase.

Din cauza lipsei mijloacelor de transport suferinzii erau îngrămădiți câteodată într'un număr atât de mare încât trebuiau să rămâne din cauza repartizării defectuase în aceasta aglomerare culcați pe pământ chiar fără saltele. În această stare mizeră, culcați pe planșul sălilor fără să aibă măcar o saltea sub ei, aceasta constituia desigur o

circumstanță nefavorabilă, căci și acele răni cari erau curate puteau în felul acesta să se infecteze mult mai ușor.

În special secția de gangrenoși și a celor fără vre'o speranță de scăpare era în permanență ocupată și îngrijirea lor lăsa mult de dorit. Suferințele celor cari erau în agonie și moartea care se prezenta sub diferitele ei aspecte puteau să impresioneze ușor pe orișicine. Și nu e de mirare că surorile de caritate au găsit pe drept cuvânt, că pe intrarea acestor secții trebuia să fie aceiași inscripție ca pe porțile infernului lui Dante »Lasciate ogui speranza voi chi entrate«.

De mai mulțori Pirogoff intra în conflict cu administrația sanitară având de luptat contra ignoranței adeseori crasă a conducătorilor acestei instituții, mai ales în ceea ce privește organizarea spitalelor, cu deosebire a acelor secțiuni cu bolnavi gravi și nevindecabili și pe care ca o sîruntare a bunului lor simț, le decretau ca fiind într'o stare înfloritoare. Iată motivul pentru care Pirogoff se plîngea că nu vedea rezultate satisfăcătoare, cu toată activitatea sa chirurgicală, unde îl vedem lucrând ziua și noapte în sălile de operații fără să se obosească. Dimineața când asistenții se întorceau la ambulanță după un mic repaus acordat în timpul nopții, fără măcar să fi avut timpul necesar de a se debarasa de haine, îl găseau deja pe Pirogoff operând cu ajutorul infirmierilor, servitorilor sau a surorilor de caritate. Din 5000 de amputații ce s'au făcut la ambulanța, numai 400 s'au făcut fără participarea lui.

În scrisorile sale eminentul chirurg se exprimă astfel: cine crede că »am venit la Sevastopol ca să amputez mâini și picioare se înșeală profund, plăcerea aceasta am avut-o destul«. Posedând calitățile unui mare organizator, Pirogoff a vrut să introducă ordine în haosul de acolo și o ameliorare în îngrijirea bolnavilor pe câmpul de luptă. Aceasta îl interesa mai mult. Dar nu numai că nu era susținut și încurajat, dar administrația sanitară militară, în sânul căreia intrigile și interesele personale ale conducătorilor stăteau mai presus decât starea sanitară a soldaților, se opunea chiar cu îndârjire tuturor planurilor și propunerilor sale, poreclindu-l »l'enfant terrible«. Nici forurile superioare n'au fost capabile să aprecieze calitățile sale distinse și activitatea sa laborioasă în folosul răniților dela Sevastopol.

Ca o ilustrație exemplificatoare ne servește următorul fapt: la Simferopol îngrămădindu-se atâția răniți, că fiecare medic ce era acolo trebuia să panseze un minimum de 200 de răniți pe zi. Iată cum scrie Pirogoff »dacă punem numai 5 minute pentru pansarea unui rănit, atunci un medic nu are puterea fizică necesară să poată vizita pe toți într'un timp relativ scurt și cu toate că sunt 400 de medici la un total de 20.000 de răniți așa că pe fiecare medic ar cădea numai 50 de răniți dacă activitatea lor ar fi împărțită în mod egal«. Puțină ordine, asta vroia el să obțină dela guvern, asta era punctul asupra căruia vroia el să atragă atenția guvernului și nu titlul de comandant cum s'a răspândit svonul.

Totuși i-a reușit lui Pirogoff, cu ajutorul ordinului surorilor de caritate introdus și dirijat de el, să introducă o îmbunătățire a stării sanitare de pe frontul dela Sevastopol. Sub conducerea și sub directa sa supravegherea surorile de caritate aveau toată grija ca bolnavii să primiască mâncarea corespunzătoare atât calitativ cât și cantitativ. Ele se îngrijau de curățenia saloanelor și a răniților și cereau insistent dela administrația spitalelor că tot ce se cuvenia bolnavilor să fie eliberat fără nici o întârziere. Deci nu e de mirare că numele lui Pirogoff, căruia bolnavii din spitalele din Sevastopol i rămăneau îndatorați pentru toate aceste reforme, era f. popular. Toți îl iubiau, îl admirau, știind că au cui să se adreseze cu variatele lor cereri și pretențiuni, știind că el le va da curs. Făcând posibilul și chiar imposibilul pentru satisfacerea cauzei lor, și cu atât mai mult dacă ele depindeau direct de el. In ce privește activitatea lui pe terenul chirurgical toți credeau că Pirogoff e capabil să facă minuni. O ilustrațiune minunată în privința aceasta găsim în amintirile unei surori de caritate. »Odată — spune ea — soldații au adus în ambulanță o targă cu un soldat cărui i lipsia capul; doctorul care stătea lângă ușa i întrebă unde îl duc și dacă nu văd că e fără cap?« Atunci soldații i-au replicat: nu-i nimic, capul e alături, dl. Pirogoff îl va lega oarecum și poate că fratele nostru se va putea întoarce încă pe front«.

Prin ce momente de groază a trebuit să treacă Pirogoff atât ca om cât și ca chirurg, când din cauza bombardării părții de vest a orașului a trebuit să transpoarte pe toți răniții înspre partea de nord, unde nu exista nici o clădire pregătită pentru acești nenorociți. Pe un timp

plaios Pirogoff a fost obligat de a așeza răniții și ampuțații în corturile ridicate în grabă, culcându-i pe saltele cari erau complect ude și murdare de noroiu. Iar medicii și surorile de caritate își îndeplineau misiunea lor bălăcindu-se în noroiul atât de mare numai pentru a alina durerile groaznice ale suferinzilor, neluând în seama vaietele și rugăciunile lor. Inșă din cauza condițiunilor neprielnice numărul morților creștea zilnic. Și în aceste cazuri grave Pirogoff a știut să-ia măsurile necesare tocmai pentru a preîntâmpina aceasta stare deplorabilă și mortalitatea atât de ridicată. Pe la sfârșitul lui Mai 1855, odată cu venirea noului comandant al armatei, care intervenise ca și provinciile vecine să fie obligate a lua parte la transportul răniților, starea sanitară se ameliorase puțin. Noul șef vizita din când în când și spitalele încurajând bolnavii cu sfaturi, decorând pe mulți din dâșșii. Cu toate că situația devenise oarecum mai bună, nu rareori, medicii cădeau răpuși de boală din cauza activității lor întense.

La 1 Iunie 1855 Pirogoff, obosit atât fizicește cât și moralicește, părăsește orașul Sevastopol și pleacă spre Petersburg. Împreună cu el pleacă și detașamentul lui de medici. Și după plecarea lui Pirogoff se lucra încontinuu, dar absența marelui chirurg se resimția f. mult. După plecarea lui Pirogoff, organizația surorilor de caritate a rămas sub conducerea comandantului garnizoanei din Sevastopol care deși avea nenumărate ocupații, a luat o parte activă la lucrările acestei organizații și a contribuit mult la ridicarea prestigiului ei.

Bombardările devenind mai intense la sfârșitul lui August 1855, toți au părăsit orașul mutându-se în spre nord.

După un repaus de 3 luni Pirogoff întorcându-se la Sevastopol găsește orașul distrus și numărul răniților considerabil mărit. A transferat ambulanța centrală la Simferopol, orașul cel mai apropiat. Pentru adăpostirea bolnavilor au fost construite barăci speciale din scânduri, lipsite de orice comoditate, neavând nici podele, în urma cărui fapt înăuntru totdeauna se ridica praful. Aceste barăci nu apărau pe bolnavii nici de umezeala nici de frig. Locuințele și corturile surorilor de caritate deasemenea erau umede, reci și absolut fără ventilație.

Administrația sanitară în frunte cu generalul Ostrogradsky că și înainte pretindea ca medicii să se declare

mulțumiți cu această situație. Cu greu se puteau obține lemne, îmbrăcămintea groasă și hrana caldă. Acest fapt l-a determinat pe Pirogoff să facă reclamații adresând repetate cereri forurilor superioare. Aceste intervenții au produs noi conflicte.

În ambulanța centrală, cu noua reședință la Simferopol, Pirogoff a avut sub conducerea sa 10 medici. Doi-trei dintre aceștia cari aveau datoria de a repartiza pe răniții noi aduși se schimbau mereu la anumite intervale cu alții. În primul rând se separau bolnavii cari nu mai prezintau nici o speranță de scăpare (răni grave ale capului cu zdrobirea creierului, perforații intestinale sau ale altor organe interne), și cari erau ușor de recunoscut. Aceștia primiau diferite preparate narcotice ca să le aline suferințele. Imediat se trecea la acei răniți cari mai aveau o rază de speranță și cari necesitau toată atențiunea. Se despărteau apoi cei cu fracturi cominutive de cei cu fracturi simple. Diagnosticul fracturilor de obicei nu întâmpina dificultăți, luând în considerare cele două simptome sigure ale unei fracturi: crepitația și mișcarea anormală a membrului fracturat. Iar cei ușor răniți erau pansați de infirmierii sub supravegherea unui medic.

Cei cu fracturi cominutive erau imediat transportați în sala de operație, câte trei-patru, după numărul medicilor. După ce li se făcea anestezia generală se examina membrul bolnav dacă poate fi păstrat sau necesită vre'o amputație ori rezecție. Erau 3—4 mese de operație, se opera cu ordine exemplară pentru a economisi timp. În timpul operației cu fiecare rănit erau ocupați 4—5 medici. Unul controla pulsul în timpul anesteziei, al doilea comprima arterele, al treilea opera, iar 2—3 soldați țineau bolnavul. Când amputația era terminată și arterele principale legate, bolnavul era transportat pe un pat, unde un alt asistent termina restul operației, iar primii 3 se ocupau de un alt rănit. În felul acesta în timp de 1 ora și 45 min. se putea executa 10 amputații mari. După operație rănilor erau acoperite cu comprese și cu scame până ce se oprea hemoragia consecutivă și numai după 5—7 ore răniții erau pansați. Încă înainte de a termina cu un transport de răniți sosia al doilea și iar se producea invălmășeală. Aceasta tot din motivul că pavilioanele erau insuficiente și rău amenajate. Numărul bolnavilor creștea iar locurile erau puține.

Deasemenea și numărul medicilor era insuficient, căci

un medic cu ajutorul unui infirmier trebuia să pânseză o sută de răniți. Deaceia Pirogoff a prezentat noului șef al armatei un raport în care i-a arătat că erau tot atât de insuficient pregătiți pentru a primi un număr mai mare de răniți ca și la începutul războiului și i-a propus următoarele măsuri necesare, cari după părerea lui erau singurele capabile să asigure îmbunătățirea stării sanitare.

1. Evacuarea completă a spitalelor printr'un transport contiuu.

2. Ridicarea corturilor spitalicești pe locuri mai puțin periculoase, unde să fie internați bolnavii aduși din ambulanță și unde să li se dea primul ajutor.

Corturile trebuiau să fie făcute astfel ca să nu conțină mai mult de 20 de paturi. În total să fie 400 de corturi și îndată ce numărul bolnavilor va trece peste aceasta limita să fie evacuați prin transport. În acelaș timp să fie asigurată o aprovizionarea suficientă cu alimente și medicamente.

Transportul bolnavilor în zilele de iarna pe un drum de 500—700 km. se făcea în condițiuni mizerabile. Și nu e de mirare că în urma unui astfel de drum, mulți din ei ajungeau la destinație cu extremitățile degerate sau chiar sucombau. Pentru a aduce o ameliorare în transportul răniților expediați din Simferopol spre alte orașe, Pirogoff a înființat o secție specială de infirmiere cu numele de secția surorilor pentru transporturi. Acestor surori însărcinate cu această misiune le-a dat anumite instrucțiuni la cari ele trebuiau să răspundă. Și iată în ce constă acest chestionar:

1. În ce măsură, e posibilă pansarea răniților în etape și cam câte surori de exemplu ar trebui pentru îngrijirea fiecărei sută de răniți ?

2. În ce mod se poate potoli setea răniților și dacă aprovizionarea în această direcție asigură în deajuns necesitățile din timpul transportului ?

3. Dacă răniții sau bolnavii mai gravi, înafară de manta mai primesc și o plapomă sau o blană ?

4. Cum se pregătește mâncarea în etape și cum ar fi posibil ca ei să fie mai bine aprovizionați cu hrană și băuturi calde pe timpul rece ?

5. Dacă medicii inspectează transporturile mai mult sau mai puțin frecvent ?

6. Dacă pregătirea mâncării este îndeajuns de supra-veghiată ?

La toate aceste întrebări Pirogoff primia adeseori răspunsurile cele mai desagreabile și chiar înfiorătoare. Fiecare soră avea un registru în care nota tot ce a făcut în timpul transportului. Surorile cari acompaniau răniții zile întregi puteau să-și dea seama de toate neajunsurile, arătând totodată cum ar trebui remediate. La întoarcere ele prezentau acest registru sorei conducătoare care la rândul ei îl înainta comitetului de conducere spre a fi examinat.

În Decembrie 1855 Pirogoff după ce a vizitat diferitele spitale unde erau internați răniții se întoarce la Petersburg.

Prin activitatea sa în posturile de prim ajutor al orașului asediat și erijat în conducător al spitalelor din Crimeea, a știut să întrebuințeze știința, energia și toată puterea sa de muncă, pentru binele și folosul armatei pe câmpul de luptă. Pretutindeni însă, marele chirurg, pentru care viața și sănătatea bolnavilor și răniților stătea mai presus de orice, se ciocnea cu comandanții fără scrupule, a căror scop final era numai și numai interesele lor personale. Este ușor de înțeles de ce între acești conducători și Pirogoff, izbucnea adeseori diferite conflicte.

Iată motivul pentru care activitatea genialului chirurg întors din Sevastopol, n'a fost apreciată la justa ei valoare de către guvern.

Deaceia, imediat după reîntoarcere sa la Petersburg, Pirogoff părăsește postul de medic șef chirurg al institutului medico-chirurgical împărătesc, și primește postul de curator al învățământului districtual ce i se oferă în regiunea Odesei.

Prin participarea lui Pirogoff la expediția din Crimeea se termină în mod oficial activitatea sa chirurgicală. Astfel Sevastopol este ultima etapă din strălucită perioadă de activitate a lui Pirogoff pusă în serviciul științei, în rolul său de îndrumător, clinician și chirurg vestit pe câmpul de luptă.

Concluzii.

1. Reforma serviciului sanitar militar modern pe câmpul de războiu nu-și are originea numai în înfăptuirile din războiul din Crimeea (1854-55) datorită englezoaice miss Florence Nightingale, ci și realizărilor similare din acelaș războiu ale marelui chirurg rus, Nicolai Ivanovitsch Pirogoff (1810—1881).
2. Pirogoff a organizat în acest războiu primul corp de surori de caritate ruse, a cărui activitate a dat cele mai bune rezultate.
3. El a introdus organizarea triajului răniților după gravitatea și urgența operatorie a plăgilor.
4. Tot Pirogoff a realizat separarea sistematică a bolnavilor, infecțioșilor și răniților.
5. Lui i se datorește stabilirea unei tactice a transporturilor și plasării răniților după un plan unitar.
6. Pirogoff a precizat în amănunte principiul evacuării răniților de pe câmpul de războiu și din zona etapelor, creând totodata organizațiile necesare pentru aceasta.

Văzută și bună de imprimat :

Decanul Facultății :

Președintele tezei :

(ss.) Prof. **Dr. D. Michail.**

(ss.) Prof. **Dr. V. Bologa.**

Bibliografie.

1. Sevastopolschia pisma N. I. Pirogova 1854—55 pod' redacției i s primecianiami U. G. Malisa (Scrisorile din Sevastopol a lui N. I. Pirogoff 1854—55, redactate și comentate de U. G. Malis) Petersburg 1907, 231 pag. 8°.
 2. N. Pirogoff: Grunzüge der allgemeinen Kriegschirurgie. Nach Reminiszenzen aus den Kriegen in der Krim und im Kaukasus und aus der Hospitalpraxis. Leipzig 1864, 1167 pag. 8°.
 3. A. Köhler: Geschichte der Kriegschirurgie. Berlin, 1901, 138 pag. 8°.
 4. Emil Knorr: Entwicklung und gestaltung des Heeres Sanitätswesens des europäischen Staaten. Hanover, 1883, 982 pag. 8°.
 5. Leopoldo Pergher: Lo sviluppo del servizio sanitario nelle ultime grandi guerre. Rovereto 1914, 20 pag. 8°.
 6. Gustave Moynier La Croix-Rouge. Paris, 1882, 285 p. 8°.
-